

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 19. De pœnis quas incurrunt ii qui diabolicis artibus dant operam, aut
illos consulunt,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

lica diuinationis, aut vanæ obferuantia. Sed si dentur tantum in augurium aliquid incertum ex quo nihil nisi fortuito expectetur, nõ videtur plus quam veniale peccatum esse: à quo tamen valde abstinendum est propter periculum asuscendendi vanitatibus, quibus solet diabolus se immiscere. Quintimo si dentur tantum propter consuetudinem, quam à Christianis communiter obseruatur, nullum est peccatum, sicut nec est (sed potius sanctum & pium) quod is dies festus agatur, non quidem more Gentilium; sed Christianorum, in honorem circumcisionis Christi Domini: præsertim cum cessarint Gentilium superstitiones, propter quas, tum illius diei celebritas, tum strenz tanquam diabolica, videbantur omnino vitanda.

CAPVT XIX

De penis quas incurrunt ij, qui diabolicis artibus dant operam, aut illos consulunt.

SVMARIA.

- 191 Mors tum corporis, tum anime subiiciuntur iure diuino, dantes operam diabolicis artibus.
- 192 Septem pene, quibus idem subiiciuntur iure Ecclesiastico.
- 193 Alia quinque, quibus adhuc idem subiiciuntur iure civili.
- 194 Leges civiles, quæ talibus penam mortis imponunt, iustissime esse censi debent.
- 195 Pene consensuum diuinatores, seu magorum opera videntur.
- 196 Quale peccatum sit eorum, qui intersunt spectaculis magorum.

191. **A**DVERSVS vententes diabolicis superstitionibus, quos communi nomine magos vocamus, iure diuino statuta est pœna mortis tam corporis, vt patet ex cap. 22. Exod. vers. 8. & cap. 20. Leuit. vers. vlt. quam animæ; cum peccent mortaliter, vt in præcedentibus expositum est: & per consequens fiant æternæ damnationis rei.

192. Iure humano vero incurrunt 12. pœnas, quarum septem ius Ecclesiasticum imponit, reliquas ius civile. Prima igitur est, quæ habetur in cap. 1. De sortilegijs, vt illis imponi debeat poenitentia 40. dierum: quando nimirum crimen ipsorum fuerit occultum, vt Syluest. notat in verbo Supersticio quæst. 11. Secunda (quam ibid. Syluest. refert ex cap. Pro dilectione De consecrat. dist. 2.) est, vt talibus cum notorij fuerint non administretur sacra communio; nisi prius egerint poenitentiam, ex qua de conuersione ipsorum & reuersione ad Dominum constat, iuxta ibidem proxime sequens capitulum Senicis. Tertia est, quod tales sint infames ipso iure, nec admittantur ad accusationem, vt habetur ex cap. Infames, 6. quæst. 1. Quarta est, vt tales excommunicari debeant, ex cap. Si quis Clericus, cap. Augurijs, & cap. Episcopi 26. quæst. 5. Quod quidem censendum est executioni mandatum esse per statutum synodale: in iis locis in quibus solent Parochi die Dominico inter Misfarum solemniam inculcare populo, sortilegos & sortilegas, vsurarios & vsurarias excommunicari. Eam alias non incurri ipso facto notat Suarez in opere de religione tract. 3. lib. 2. cap. vltimo: causam referens in Ecclesie consuetudinem tanquam canonum interpretem. Quamquam, vt idem bene addit, qui expressum pactum cum dæmone habuerunt, præsumi possunt ad magiam adiunxisse hæresim, qua de diabolo crediderint aliquid contrarium fidei, & ideo incurrerint ipso facto in excommunicationem latam cõtra hæreticos, & reseruatam in Bulla Cœnæ Domini. De quo, an res vere ita habeat, ad officium Confessarij pertinet diligenter inquirere.

Quinta pœna est, vt si ille qui tale crimen committit, sit Ecclesiasticus, deponatur ab omni officio & beneficio Ecclesiastico, & detrudatur in monasterium ad agenda perpetuam poenitentiam. Hæc ex ead. quæst. habetur per ea quæ statuuntur in cap. Non oportet, cap. Si quis Episcopus, & cap. Quicumque. Intelligenda est autem ex Sylu. loco citato, quando quis ad monitus non abstinerit à tali crimine: id quod insinuat, crim in cit. cap. Quicumque dicitur: Si cum antea verè poenitu dinis, coram Metropolitanò, satis-

factio non purgauerit. Sexta pœna est, vt siue Clericus sit, siue laicus, debeat damnari perpetuo exilio. Hæc habetur in fine eiusdem cap. Quicumque: & est iure quodque civili irrogata, Cod. De Episcopali audientia. Lege Mathematicos, vbi appellatur pœna deportationis. Septima est, vt eorum libri non retineantur nec legantur, sed incendio crementur. Hanc consuetudo Ecclesiastica statuit, obseruata tum inde à temporib. Apostolorum, vt patet ex Actis ipsorum cap. 19. v. 19. & subsequentibus temporibus continuata, vt ostendit D. August. in Psal. 61. sub fin. Idq; tanta seueritate, vt ne Episcopis quidem tales libros retinere vel legere liceret, quibus licebat legere libros hæreticorum. Hoc patet ex cap. 11. dist. 37. Renouata vero est ea ipsa pœna in Indice librorum prohibitorum, edito Concilij Trident. iussu, regula nona: habeturq; statuta iure civili; cum in memorata lege Mathematicos dicitur, quod tales homines debeant sub oculis Episcoporum incendio cremare suos libros.

Atque hæc tenus pœnæ iure Canonico statuta: quæ restant omnes iure civili statuta: habentur Cod. De maleficis & Mathematicis. Octaua igitur pœna habetur ibid. leg. 3. quod diuinator qui ad domum alterius accedit, debeat igne cremari. Nona vero habetur ex eadem lege, vt qui accusat magum, non incurrit crimen delatoris, sed potius afficiendus sit præmio. Decima habetur lege 5. vt magi & ceteri malefici capite plectantur. Vndecima habetur lege 7. quod etiam si ille qui accusatur de crimine eius generis sit in dignitate constitutus, & in comitatu Imperatoris, vel Cæsaris versetur; nihilo minus tormentis subiiciatur. Duodecima habetur ex lege vltima, quod quiuis potest capere maleficium, & iudici præsentare.

Iustissimas autem esse leges quibus magi puniuntur morte, patet tum ex supra citatis Scripturæ sacre locis; tum ex eo quod magi sæpe sint hæretici, & sæpe proximis nocent in rebus externis & in corpore; & quod deterius est, ordinarie in animata: tum mirum non sit, eiusmodi pœnales leges civiles approbari in cap. Peruenit, & in cap. Contra idolorum cultores 26. quæst. 5. & in bulla Innocentij VIII. quæ extat apud Iacobum Sprengelum in principio sui mallei maleficarum. Quod cum ita sit, non videtur dubium quin iudices, qui maleficos non puniunt, grauitè peccent, & teneantur resarcire omnia damna quæ iidem intulerint. Quamuis autem ius civile non puniat eos qui nulli nocent temporaliter, ex lege 4. Cod. De maleficis & Mathematicis; ius tamen Canonicum tales quoq; condemnat 26. quæst. 7. cap. Admonent; nec ius civile eos tolerat omnino, sed punit cum aliquem seduxerint, aut aliquem docuerint suam magiam, vt deduci potest ex lege 5. tit. citato.

195. Quod attinet ad eos qui diuinatores consulunt, aut petunt à magis remedia secundi generis eorum, quæ propolita sunt in præced. cap. 17. sect. 3. præter eas quas supra memoratis canonibus intelliguntur habere communes cum magis, inueniuntur sex alia ipsi imposita, tres iure Canonico & totidem iure civili. Prima est, quæ habetur 26. quæst. 5. cap. 1. vt is qui obseruat ariolos, aruspices, vel incantatores; vel eorum phylacterijs vitetur, excommunicationi subiaceat. De qua excommunicatione dici perinde potest quod non incuratur ipso facto, ac de lata in ipsos Ariolos, aliosque magos antea dictum est. Secunda pœna est, quæ habetur in ead. quæst. cap. 2. & 3. vt dicti consulentes vel remedium petentes debeant poenitentiam agere per quinquennium: quæ tamen poenitentia iam relicta est arbitrio Confessarij, sicut & alij similes Canonum poenitentialium, prout suo loco in præced. lib. 7. iam annotauimus. Tertia pœna est, quæ habetur in supra cit. cap. Admonent, vt si Clericus sit is cui aliquid tale contingit, degradetur; si laicus, anathematizetur. Quarta, habetur lege 3. Cod. de maleficis & mathem. vt is qui vocat magum aut diuinatorem ad domum suam, deportetur in insulam post ademptionem bonorum omnium. Quinta est, vt qui tales consulit gladio feriendus sit: quod habetur in sequen. lege 5. Postremo habetur eod. tit. leg. 8. vt qui discit magicam scientiam, incurrat eam pœnam quam magus à quo docetur.

196. Hic occurrit monendum præter antedictos, grauitè respectu artium magicarum peccare illos, qui intersunt magorum spectaculis, quæ virtute diaboli exhibent. Nam cara-

tione consentiunt peccato ipsorum graui, & per consequens grauius peccant, ex cap. i. epist. ad Roman. in fin. tuncque maxime & grauius, cum magis ipsos ad talia inducunt precibus vel precatio: quia non tantum consentiunt, sed etiam causam dant peccato. Quamquam per ignorantiam excusari possunt a mortali, quando probabiliter putant talia non fieri arte diaboli, vel certe nullo modo id in mentem illis venit: secus si mouerentur a discreto viro, nec propterea desisterent.

TRACTATUS V.

De humilitate, timore Dei, & obedientia, atque vitis contrariis.

HX virtutibus, quas ad i. Dacalogi præceptum pertinere notauimus in principio huius libri, tres restant cum vitis contrariis tractanda: humilitas, timor Dei, & obedientia. Prius autem de humilitate quam de duab. reliquis videtur dicendam duplici nomine: tum quia ex D. August. in epist. 56. ad Diocetorum, est prima post fidem ad Christum via. Quod patet, quia fides directe ac principaliter est principium ambulandi digne Deo, iuxta illud ad Hebr. 11. Impossibile est sine fide placere Deo. Humilitas vero indirecte & dispositiue. Indirecte quidem, quatenus remouet impedimentum virtutum, quod est superbia; dispositiue autem, quatenus facit hominem Deo subditum & paratum ad recipiendum gratie ipsius influxum; quifons est ac seminarium virtutum. Quod vtrumque, prout post dicitur, insinuant verba illa: Deus superbis resistit, & humilibus dat gratiam, Iacob. 4. Tum etiam quia humilitas quadam ratione est virtutis potissima, prout D. Thom. ostendit 2. 2. q. 161. art. 5. adeo vt merito intelligatur significata nomine omnis iusticia: cum Dominus Matth. 3. D. Ioanni Baptista humiliter recusanti baptizare ipsum, dixit: Sic docet nos implere omnem iustitiam. De ea autem & contraria superbia latius disputant D. Thomas & Caiet. in ead. quest. 161. & in seq. 162. alique plures quos comme morat Sebastianus Medices in Summa de peccatis capitalibus, tit. 2. Quæ ad nostrum institutum sufficere videntur complectemur tribus capitibus: quorum vnum erit de humilitate, alterum de superbia, & reliquum de huius speciebus & filiabus.

CAPVT XX.

De humilitate.

SVMMARIVM.

- 197. Definitio humilitatis. & vnde ea nascatur.
- 198. Quæ enus ex humilitate debeat vel non debeat quis se aliis subicere.
- 199. Quæ ratione possit quis sine falsitate credere, & dicere, se peccatorem esse omnium maximum.
- 200. Datur præcep. vni de humilitate obligans sub mortali.
- 201. Tres gradus humilitatis.
- 202. Quando coningat iran gressio præcepti de humilitate.

197.

DEFINIRI potest humilitas congruenter doctrina D. Thomæ in memorata quest. 161. virtus qua quis reprimat seipsum ne eff. rat se super id quod est. Quæ definitione significatur humilitatis rationem in eo consistere, vt per eam homo subdatur, totoque animo subiciat se Deo, & proximo propter Deum. Etenim humilitas de se respicit primo ac præcipue Deum, & præterea proximum propter Deum, iuxta illud i. Petri 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Nascitur vero imprimis ex ea cognitione Dei, quæ per doctrinam supernaturalem fidei habetur de maiestatis ipsius, magnitudine, & excellentia. Aliqua ex parte vero ex consideratione nostri coram Deo: ad cuius lumen veritatis constitutus homo; seipsum & sine dissimulatione inspicit, & sine palliatione diiudicat, prout habet D. Bernardus ferm. 42. in Cantica. Ex qua consideratione prouenit ea cognitio nostri, en proprie nostræ infirmitatis, per quam agno-

scimus & periuasum habemus nos imbecillos esse ad omne bonum inchoandum, & perficiendum: nisi nos Dei gratia anteuertat & manu ducat.

198.

Notare autem oportet pro praxi: esse quidem ad humilitatem necessarium semper subdi Deo, non tamen semper subdi proximo. Nam vt loc. cit. art. 3. D. Thom. docet, in homine considerari potest, tum id quod est Dei, tum id quod est ipsius hominis atq; humilitatem exigere quidem, vt quilibet homo secundum illud quod suu est, se subiciat cuiuslibet proximo, secundum illud quod Dei est in eo: (ad quod facit illud i. Petri 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum) non tamen vt se subiciat quatenus nouit se Dei donum habere, siue supernaturale, siue naturale; illud vero, minime habere. Nam si fe in eo non subicere, esset contra humilitatem, Apost. ad Ephes. 3. non diceret: Aliis generationibus non est agnatum filius hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius. Et ad Galat. 2. Nos natura iudei & non ex gentibus peccatores. Quamquam quibuscumque donis poleat quis, potest se per humilitatem aliis subicere, reputando aliquid boni esse in proximo, quod ipse non habeat; vel aliquid mali in se esse, quod non sit in alio, & ita implere illud quod ad Phil. p. cap. 5. D. Paulus præscribit: In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantur.

199.

Inde etiam a falsitate excusari potest quod quis ex humilitate credat & pronunciet fe omnibus detiorem esse: siue (vt ipse D. Apostolus dixit in i. ad Timoth. cap. 1. se esse primum peccatorem; id nimirum vna ex parte, intelligendo secundum eos occultos defectus, quos in se recognoscit; & ex altera, secundum Dei dona quæ latent in aliis, prout intelligendum esse attingit D. Thomas in cit. art. 3. ad 2. & in seq. art. 6. ad 1. Vbi aliam adhuc tangit excusationem a falsitate in eo qui omnibus aliis se per humilitatem subicere, quod possit credere & confiteri se ad omnia inuicem esse per proprias vires, totam suam sufficientiam re ferendo in Deum; iuxta illud posterioris ad Corinth. 3. Non quod sufficiens sumus aliquid cogitare a nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est; & illud Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere; & illud Proverb. 16. Cor hominis disponit viam suam, sed Dei est dirigere gressus eius.]

200.

Quod autem humilitas sic in præcepto obligat sub mortali, patet per illud Matth. 16. Qui vult venire post me abneget semetipsum & illud in seq. cap. 8. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum; & illud Iacobi 4. Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam. Quibus auctoritatibus Scripturæ, cum satis significetur ad consecutionem æternæ salutis necessariam esse humiliatorem actum proprium humilitatis: negari nõ potest quin ea sit in præcepto, quod sub mortali obliget, tanquam datum de re ad salutem necessaria.

201.

Sed notandum est, ex glossa ad illud D. Matth. cap. 3. Sine modo; sic enim docet nos implere omnem iustitiam: tres gradus humiliatõis distingui: Primus est, subdere se maiori & non præferre se aequali: secundus subdere se æquali nec se præferre minori: tertius est subdere se minori: quorum primus, vt additur in eadem glossa, est sufficiens: nimirum ad impletionem memorati præcepti. Secundus est abundans, tanquam opus supererogationis: & in tertio est omnis iustitia: vt pote ratione cuius maxime, humilitas censetur esse quasi peni virtutum (iuxta D. Basilium in const. Monast. cap. 17.) in quo tutissime custodiuntur: quandoquidem ab anima eliminat omnem superbiam, quæ est virtutum impedimentum, cum ex D. Iacobi cap. 4. Deus superbis resistat; nec virtutum studium sine Dei auxilio constare possit: animam item ipsam disponit ad recipiendum diuinæ gratiæ influxum, iuxta illud quod in eodem loco additur: humilibus autem dat gratiam. Is enim influxus semen est & origo conseruatiõis virtutum.

202.

Ceterum prædicti præcepti transgressione peccatur tum per omissionem, quando fit aliquid opus omnino exigens humilitatem sui coram Deo (vt celebratio Missæ exigit) aut quando offert se occasio peccandi mortaliter, ad quam vitandam talis humiliatio est omnino necessaria: vt cum in vehementi tentatione ad vincendam eam, recurrendum est ad humilem implorationem diuini auxilij. Per commissiõem vero eadem transgressiõne peccatur: tum superbe effe-

rendo